

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 800/2015-11

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 2. decembra 2015 v senáte zloženom z predsedníčky Ľudmily Gajdošíkovej a zo sudcov Sergeja Kohuta a Ladislava Orosza (sudca spravodajca) predbežne prerokoval sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej GRABAN, TORMA & PARTNERS s. r. o., Vodná 3, Košice, prostredníctvom ktorej koná jej konateľ a advokát JUDr. Imrich Torma, LL.M., ktorou namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 20 ods. 1, čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 2 a 3 Ústavy Slovenskej republiky a práv podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ako aj porušenie čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Okresného súdu Košice II sp. zn. 8 T 59/2013 z 8. januára 2015, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť [REDACTED] o d m i e t a pre nedostatok právomoci Ústavného súdu Slovenskej republiky na jej prerokovanie.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 12. februára 2015 osobne doručená sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej GRABAN, TORMA & PARTNERS s. r. o., Vodná 3, Košice, prostredníctvom ktorej koná jej konateľ a advokát JUDr. Imrich Torma, LL.M., ktorou namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 20 ods. 1, čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 2 a 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práv podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“), ako aj porušenie čl. 1 ods. 1 ústavy uznesením Okresného súdu Košice II (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 8 T 59/2013 z 8. januára 2015 (ďalej len „napadnuté uznesenie“).

Zo sťažnosti a z príloh k nej priložených vyplýva, že 15. decembra 2014 sa v trestnej veci vedenej pred okresným súdom pod sp. zn. 8 T 59/2013 uskutočnilo hlavné pojednávanie, na ktorom sa na základe predvolania zúčastnila sťažovateľka vystupujúca v predmetom konaní v postavení poškodenej na účely podania svedeckej výpovede. Na hlavnom pojednávaní si sťažovateľka uplatnila svedočné, ktoré si v určenej lehote riadne vyčísliła. O uplatnenom nároku rozhodol okresný súd napadnutým uznesením tak, že podľa § 140 ods. 1 Trestného poriadku sťažovateľke ako svedkyňi svedočné nepriznal.

Sťažovateľka odôvodňuje porušenie ňou označených práv podľa ústavy a dohovoru tým, že

- v rozhodovacej činnosti okresného súdu bol obsiahnutý prvok svojvôle,
- odôvodnenie napadnutého uznesenia okresného súdu je nedostatočné, absolútne arbitrárne a nepreskúmateľné,
- napadnuté rozhodnutie okresného súdu obsahuje aj viacero nepravdivých skutočností, pričom zároveň nie je založené na zákonomnom podklade.

Sťažovateľka poukazuje na odôvodnenie napadnutého uznesenia okresného súdu, v ktorom sa okrem iného uvádza: „Svedkyňa - poškodená [REDAKOVANÉ] bola na termín hlavného pojednávania predvolaná z adresy prechodného pobytu [REDAKOVANÉ], ul..., na ktorej adrese bolo vykázané doručenie predvolania na hlavné pojednávanie. Súd nemá

vedomosť o prechodnom pobyte poškodenej mimo územia Slovenskej republiky, navyše poškodená predložila v prílohe boarding pass, na ktorom je vybielené miesto odkiaľ mal byť uskutočnený let dňa 14. 12. 2014 do [REDAKOVANÉ] a kam mal byť uskutočnený let dňa 17. 12. 2014 ďalej z [REDAKOVANÉ]. Na základe vyššie uvedených skutočností a vzhľadom na to, že svedkyňa - poškodená uvádza ako adresu na doručovanie [REDAKOVANÉ]..., súd rozhodol tak, ako je uvedené vo výrokovej časti tohto uznesenia.“ Sťažovateľka v nadväznosti na argumentáciu okresného súdu zdôrazňuje, že „... sťažovateľka NIKDY NEMALA prechodný pobyt na adrese... a dokonca sa tam ani nikdy nezdržiavala. Predmetná adresa bola určená ako adresa na doručovanie, na ktorej zásielky adresované sťažovateľke preberala jej matka... na základe plnej moci udelenej p. ... Sťažovateľka udelila svojej matke... plnú moc na preberanie akýchkoľvek zásielok jej adresovaných a to z dôvodu, že ako z nižšie uvedeného vyplýva, bola nútená sa odsťahovať z územia Slovenskej republiky práve z dôvodu skutočností súvisiacich s predmetným konaním, a preto si neželá, aby bola jej adresa v zahraničí známa.“

Sťažovateľka spochybňuje aj odôvodnenie napadnutého uznesenia okresného súdu, v zmysle ktorého «jej svedočné nebolo priznané z dôvodu vybielenia skutočností odkiaľ letela do [REDAKOVANÉ] a kam letela z [REDAKOVANÉ].

Ako vyplýva z Uplatnenia a vyčíslenia svedočného zo dňa 09. 10. 2014, sťažovateľka už pri prvom uplatňovaní svedočného žiadala konajúci súd v súlade s ustanovením § 136 ods. 2 Trestného poriadku o utajenie skutočností týkajúcich sa jej pobytu, ktoré vyplývajú z ňou predložených leteniek a Potvrdenia o lete, keďže sa jej v súvislosti s predmetnou trestnou vecou v čase, kedy sa udiali udalosti, ktoré boli predmetom daného konania vyhrážali, s ohľadom na čo sa dôvodne obáva o svoj život a zdravie. Nakoľko sťažovateľke konajúci súd neoznámil ako posúdil jej žiadosť o utajenie časti spisu týkajúcej sa údajov jej pobytu, sťažovateľka postupovala pri uplatnení a vyčíslení svedočného dňa 15. 12. 2014 tak, že z dôvodu pretrvávajúcej obavy o svoj život a zdravie vybielila údaje nie len na potvrdení o lete (ktoré okrem iného boli vybielené na rovnakom dôkaze aj pri vyčíslení svedočného dňa 09. 10. 2014), ale aj na samotných letenkách.

V súvislosti s uvedeným teda uvádzame, že nám nie je zrejmé, prečo sťažovateľke v prípade hlavného pojednávania konaného dňa 09. 10. 2014 bolo priznané svedočné

napriek tomu, že rovnako na dôkazoch predložených k vyčísleniu svedočného bola skutočnosť jej pobytu v zahraničí vybielená a pre ďalšie priznávanie svedočného považoval konajúci súd túto skutočnosť za prekážku pre priznanie svedočného a zároveň sme toho názoru, že pokiaľ konajúci súd považoval za potrebné, aby súčasťou spisu, a teda podkladom pre rozhodnutie o priznaní svedočného boli letenky a Potvrdenie o lete aj s uvedením konkrétneho miesta odletu a priletu (hoci sťažovateľka dôrazne žiadala konajúci súd o utajenie tejto časti spisu, na ktorú žiadosť zo strany konajúceho súdu nedostala žiadnu odpoveď), konajúci súd mohol sťažovateľku vyzvať, aby vyčíslenie trov konania doplnila o dôkaz bez vybielených častí, nakoľko vychádzajúc z priznania svedočného dňa 09. 10. 2014 je zrejmé by v súlade so zásadou legitímneho očakávania bola situácia rovnaká a v súlade so zásadou legitímneho očakávania by jej náhrada svedočného prináležala.».

Sťažovateľka ďalej namieta, že na priznanie svedočného nie je podstatný trvalý, resp. prechodný pobyt svedka žiadajúceho o priznanie svedočného, keďže „ustanovenie § 140 Trestného poriadku zakotvuje povinnosť svedka včas uplatniť a vyčíslieť svedočné, NEUSTANOVUJE však žiadne podmienky týkajúce sa miesta odkiaľ a kam je možné priznať svedočné v rozsahu cestovných náhrad. ... výrok, ako aj odôvodnenie uznesenia konajúceho súdu, jeho svojvoľný výklad ustanovenia § 140 Trestného poriadku, ako aj skutkový podklad založený na nepravdivých skutočnostiach sú s poukazom na obsah základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru z ústavného hľadiska NEAKCEPTOVATEĽNÉ a vo svojich dôsledkoch spôsobili porušenie vyššie citovaných základných práv sťažovateľky.“.

V súvislosti s podmienkou vyčerpania opravných prostriedkov, ktoré sťažovateľke na ochranu jej práv priznávajú právne predpisy, táto uvádza, že „sťažnosť ako riadny opravný prostriedok proti uzneseniam nie je prípustným, pokiaľ ide o uznesenie o svedčenom, nakoľko ustanovenie § 140 Trestného poriadku takúto možnosť neustanovuje. Zároveň proti uzneseniu o svedčenom nie je prípustný žiadny z mimoriadnych opravných prostriedkov ustanovených v Trestnom poriadku, vzhľadom na čo je podľa nášho názoru splnená

podmienka pre podanie ústavnej sťažnosti zakotvená v ustanovení § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde.“.

Na základe argumentácie uvedenej v sťažnosti sa sťažovateľka domáha, aby ústavný súd nálezhom takto rozhodol:

„1. Základné práva sťažovateľky zaručené v čl. 20 ods. 1, čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 2 a 3 Ústavy SR, právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práva základných slobôd, právo na majetok podľa čl. 1 Dodatkového protokolu a ústavný princíp podľa čl. 1 Ústavy SR uznesením Okresného súdu Košice II zo dňa 08. 01. 2015, sp. zn. 8 T/59/2013-147 boli porušené .

2. Ústavný súd SR Uznesenie Okresného súdu Košice zo dňa 08. 01. 2015, sp. zn. 8 T/59/2013-147 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie a rozhodnutie.

3. Okresný súd Košice II je povinný nahradiť trovy právneho zastúpenia sťažovateľovi vo výške 355,73 Eur na účet ich právneho zástupcu... do dvoch mesiacov od právoplatnosti nálezu Ústavného súdu SR.“

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

Konanie o sťažnostiach je bližšie upravené predovšetkým v § 49 až § 56 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa a skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene alebo zjavne neopodstatnené návrhy môže ústavný súd po predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania.

Sťažovateľka v sťažnosti namieta porušenie svojich práv napadnutým uznesením okresného súdu vydaným vyššou súdnou úradníčkou tvrdiac, že Trestný poriadok jej neumožňuje podať proti tomuto rozhodnutiu žiadny riadny ani mimoriadny opravný prostriedok.

V konkrétnych okolnostiach posudzovanej veci nie je sporné, že napadnuté uznesenie okresného súdu vydala vyššia súdna úradníčka. Vyšší súdny úradník je podľa § 2 zákona č. 549/2003 Z. z. o súdnych úradníkoch v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o súdnych úradníkoch“) štátnym zamestnancom, t. j. vyššieho súdneho úradníka treba považovať za zamestnanca súdu v zmysle čl. 142 ods. 2 druhej a tretej vety ústavy.

Podľa § 3 ods. 1 zákona o súdnych úradníkoch je vyšší súdny úradník okrem iného oprávnený vykonávať úkony súdu v trestnom konaní v rozsahu ustanovenom týmto zákonom.

Podľa § 3 ods. 2 písm. a) zákona o súdnych úradníkoch úkonmi vyššieho súdneho úradníka sú okrem iného konanie a rozhodovanie v rozsahu ustanovenom týmto zákonom. Podľa odseku 3 citovaného ustanovenia sudca môže písomne poveriť vyššieho súdneho úradníka konaním a rozhodovaním

a) vo vymedzenom okruhu vecí podľa rozvrhu práce,

b) v určitej veci.

Podľa § 8 ods. 1 písm. d) zákona o súdnych úradníkoch v trestnom konaní vyšší súdny úradník koná a rozhoduje na základe poverenia sudcu o znalečnom, tlmočnom a o svedočnom.

Podľa § 185 ods. 2 druhej vety Trestného poriadku uznesenie súdu alebo prokurátora možno sťažnosťou napadnúť len v prípadoch, v ktorých to zákon výslovne pripúšťa, a ak rozhoduje vo veci v prvom stupni.

Pri rozhodovaní o svedočnom nie je v Trestnom poriadku výslovne uvedené, či možno proti uzneseniu o svedočnom podať sťažnosť.

Podľa čl. 142 ods. 2 ústavy súdy rozhodujú v senátoch, ak zákon neustanoví, že vo veci rozhoduje jediný sudca. Zákon ustanoví, kedy sa na rozhodovaní senátu zúčastňujú aj prísediaci sudcovia z radov občanov a v ktorých veciach môže rozhodnúť aj zamestnanec súdu poverený sudcom. Proti rozhodnutiu zamestnanca súdu povereného sudcom je prípustný opravný prostriedok, o ktorom rozhoduje vždy sudca.

Ústava obsahuje celý rad (ústavných) právnych noriem, ktoré sú bezprostredne aplikovateľné v rozhodovacej činnosti orgánov verejnej moci. K takým ústavným normám nesporne patrí aj ústavná norma vyjadrená v čl. 142 ods. 2 poslednej vete ústavy, podľa ktorej proti rozhodnutiu zamestnanca súdu povereného sudcom je prípustný opravný prostriedok, o ktorom rozhoduje vždy sudca.

Podľa čl. 152 ods. 4 ústavy výklad a uplatňovanie ústavných zákonov, zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov musí byť v súlade s touto ústavou.

Z citovaného čl. 152 ods. 4 ústavy vyplýva požiadavka ústavne konformného výkladu právnych noriem. Ústava je právny predpis najvyššej právnej sily. Z tohto vyplýva, že ju tvoria (ústavné) právne normy najvyššej právnej sily, s ktorými musia byť (mali by

byť) v súlade všetky ostatné právne normy obsiahnuté v právnych predpisoch nižšej právnej sily. Ak právna norma obsiahnutá v právnom predpise nižšej právnej sily vyvoláva pochybnosti o svojom súlade s ústavnou normou, ktorá je bezprostredne aplikovateľná, musí orgán verejnej moci, ktorý ich má aplikovať, uplatniť (ústavnú) právnu normu obsiahnutú v ústave, t. j. uplatnenie ústavnej normy má v danom prípade prednosť pred uplatnením právnej normy obsiahnutej v právnom predpise nižšej právnej sily. Zásada prezumpcie ústavnosti dotknutej právnej normy obsiahnutej v právnom predpise nižšej právnej sily je v takomto prípade irelevantná, pretože príslušný orgán verejnej moci, uplatňujúc zásadu ústavne konformného výkladu a aplikácie právnych noriem, musí priamo aplikovať ústavnú normu, resp. aplikovať príslušnú právnu normu obsiahnutú v právnom predpise nižšej právnej sily tak, aby jej aplikácia bola v súlade s dotknutou ústavnou normou.

Zo sťažnosti a z priloženej spisovej dokumentácie zjavne vyplýva, že napadnuté uznesenie okresného súdu vydala poverená zamestnankyňa okresného súdu – vyššia súdna úradníčka, ktorá je podľa § 2 zákona o súdnych úradníkoch štátnou zamestnankyňou. Proti rozhodnutiu vyššej súdnej úradníčky je v súlade s textom čl. 142 ods. 2 poslednej vety ústavy vždy prípustný opravný prostriedok, o ktorom rozhoduje vždy sudca. Rozhodnutie vyššieho súdneho úradníka totiž nemôže byť v súlade s účelom sledovaným čl. 142 ods. 2 v spojení s čl. 46 ods. 1 ústavy nikdy konečným rozhodnutím vo veci. Je to tak preto, že zverenie výkonu súdnej moci iným osobám než sudcom musí mať v zmysle ústavy minimálne také obmedzenie, pri ktorom účastníkovi súdneho konania ostane zachovaná možnosť domáhať sa prerokovania jeho veci neustranným a nezávislým sudcom uplatnením opravného prostriedku (a to bez ohľadu na to, či túto možnosť účastník skutočne využije). Túto požiadavku vyplývajúcu z ústavy treba uplatniť aj pri výklade a aplikácii zákonnej úpravy ustanovujúcej oprávnenie poverených zamestnancov súdu (vyšších súdnych úradníkov) rozhodovať v trestnom konaní a tiež pri výklade a aplikácii zákonnej úpravy postupu pri prieskume rozhodnutí zamestnancov poverených sudcami (vyšších súdnych úradníkov).

Z uvedených dôvodov treba v právno-aplikačnej praxi rozlišovať, či v prípade rozhodnutia inak nenapadnuteľného riadnym opravným prostriedkom príslušné rozhodnutie vydal sudca alebo tak urobil poverený zamestnanec súdu, a podľa toho urobiť aj záver o prípustnosti opravného prostriedku. Kým totiž v prípade rozhodnutí sudcov nenapadnuteľnosť niektorých rozhodnutí opravným prostriedkom zákonná úprava priamo predpokladá a ani ústava také rozhodovanie v jedinom stupni nevyklučuje, pri rozhodnutiach vydávaných poverenými zamestnancami je to naopak. Napadnuteľnosť všetkých rozhodnutí poverených zamestnancov odvolaním je totiž bezvýnimočným pravidlom, ktoré má oporu v základnom zákone štátu (m. m. I. ÚS 191/06, III. ÚS 348/06, IV. ÚS 200/07, k tomu pozri aj zjednocujúce stanovisko obsiahnuté v uznesení č. k. PLz. ÚS 1/08-3 zo 16. januára 2008).

Ústavne konformným výkladom tak treba podľa názoru ústavného súdu dospieť k záveru, podľa ktorého opravný prostriedok je prípustný aj proti takému rozhodnutiu, proti ktorému zákon inak opravný prostriedok nepripúšťa, ak vo veci nerozhodoval sudca, ale zamestnanec súdu.

Právomoc ústavného súdu rozhodovať o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy je založená na princípe subsidiarity. Zmysel a účel princípu subsidiarity spočíva v tom, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale je úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Všeobecné sudy, ktoré sú v súdnom konaní povinné vykladať a aplikovať príslušné zákony na konkrétny prípad v súlade s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 5 ústavy, sú primárne zodpovedné aj za dodržiavanie tých práv a základných slobôd, ktoré ústava alebo medzinárodná zmluva dotknutým fyzickým osobám alebo právnickým osobám zaručuje. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti ultima ratio – inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu podľa zásad uvedených v § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde (III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05).

S prihliadnutím na doteraz uvedené ústavný súd konštatuje, že sťažovateľka mala možnosť domáhať sa preskúmania napadnutého uznesenia okresného súdu vydaného vyššou súdnou úradníčkou využitím riadneho opravného prostriedku. Sťažovateľka tento riadny opravný prostriedok proti napadnutému uzneseniu nepodala. Skutočnosť, že sťažovateľka tak neurobila, hoci podľa čl. 142 ods. 2 poslednej vety ústavy bola na to oprávnená, automaticky nezakladá právomoc ústavného súdu.

Vychádzajúc z postavenia ústavného súdu ako nezávislého súdneho orgánu ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy), ktorý nie je alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštitúciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov (II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96), ústavný súd sťažnosť sťažovateľky už po jej predbežnom prerokovaní odmietol pre nedostatok svojej právomoci na jej prerokovanie (§ 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

Vzhľadom na odmietnutie sťažnosti sa už ústavný súd ďalšími požiadavkami sťažovateľky na ochranu ústavnosti nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. decembra 2015